

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет філології й журналістики імені Михайла Стельмаха
Кафедра журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«ЮР'ЄВСЬКИЙ ЗАМОК»

ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ТЕЛЕВІЗІЙНИЙ ФІЛЬМ ПРО м. БІЛУ ЦЕРКВУ

Студентки IV курсу, групи 4ЖБ
Освітньої програми *Журналістика*
Галузі знань *06 Журналістика*
Спеціальності *061 Журналістика*
Ступеня вищої освіти *бакалавра*
Красножон Вікторії Вікторівни
Науковий керівник: **Слотюк П. В.**
доцент, кандидат історичних наук

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова Екзаменаційної комісії _____

(підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

Члени Екзаменаційної комісії

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

Вінниця – 2025

АНОТАЦІЯ

Красножон В.В. «Юр'євський замок». Документальний телевізійний фільм про м. Білу Церкву. Спеціальність 061 Журналістика. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, 2025.

Документальний телевізійний фільм «Юр'євський замок» у порівнянні з художнім – вид неігрового кіно, у якому відображені реальні події, які відбувалися у той чи інший період історії Білої Церкви.

Це авторська документальна стрічка, в основі якої історія міста заснованого Ярославом Мудрим.

Метою створення фільму стало прагнення авторки привернути увагу до маловідомих та малодосліджених сторінок минулого Білої Церкви, і запропонувати це для перегляду широкій глядацькій аудиторії.

Сценарій фільму ґрунтується на історичних джерелах, коментарях фахівців, наукових дослідженнях, літературних творах, переказах та легендах. Фільм складається із трьох частин із загальним хронометражем 30 хвилин. Авторка прагнула зображувальними методами продемонструвати і довести, що історія не є абстрактною наукою, а живим пластом людського буття, який можна побачити, почути, переосмислити, використовуючи можливості сучасних медіа.

Засобами документальної кінопубліцистики були відтворені історичні події й передана їх атмосфера, розкрито значення та візуальний образ минулого, що часто залишається не поміченим у динаміці сучасного історичного поступу.

Ключові слова: документальне кіно, телевізійна документалістика, кінопубліцистика, історія, візуалізація, медіа.

ANNOTATION

Krasnozhon V.V. “Yurievsky Castle”. Documentary film about the history of the city of Bila Tserkva. Specialty 061 Journalism. Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, 2025.

The documentary television film Yurievsky Castle, in comparison to fiction, is a type of non-fiction film that reflects real events that took place in a particular period of Bila Tserkva's history.

This is an author's documentary based on the history of the city founded by Yaroslav the Wise.

The aim of creating the film was the author's aspiration to draw attention to the little-known and little-explored pages of Bila Tserkva's past and to offer it to a wide audience.

The film's script is based on historical sources, expert commentaries, scientific research, literary works, legends, and tales. The film consists of three parts with a total running time of 30 minutes. The author sought to use visual methods to demonstrate and prove that history is not an abstract science, but a living layer of human existence that can be seen, heard, and rethought using the possibilities of modern media.

By means of documentary cinematic publicistics were recreated historical events and conveyed their atmosphere, revealed the meaning and visual image of the past, which often goes unnoticed in the dynamics of modern historical progress.

Keywords: documentary film, television documentary, cinematic publicistics, history, visualization, media.

ЗМІСТ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	5
1.1. Теоретичні основи дослідження	5
1.2. Обґрунтування проєкту	11
1.3. Мета та завдання роботи	14
1.4. Джерела фактів	15
1.5. Технічні засоби	16
1.6. Сфера застосування	17
II. СПЕЦИФІКА ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ТЕЛЕВІЗІЙНОГО ФІЛЬМУ ПРО ІСТОРІЮ м. БІЛА ЦЕРКВА «ЮР'ЄВСЬКИЙ ЗАМОК»	19
2.1. Структура кіно	19
2.2. Хронометраж	20
2.3. Звуковий супровід	21
2.4. Фото та відеоряд	22
2.5. Ідейно-смісловий задум	23
2.6. Специфіка аудиторії	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	25
IV. СЦЕНАРІЙ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ТЕЛЕВІЗІЙНОГО ФІЛЬМУ ПРО ІСТОРІЮ м. БІЛА ЦЕРКВА «ЮР'ЄВСЬКИЙ ЗАМОК»	30

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Теоретичні основи дослідження

Документальний телевізійний фільм про м. Білу Церкву «Юр'євський замок» є творчим переосмисленням минулого засобами неігрового кіно. У цьому контексті важливо було врахувати ті теоретичні напрацювання, які відображені у текстах таких відомих режисерів та теоретиків кіно й театру як Л. Курбас, Дз. Ветров.

При цьому зазначимо, що документалістика вимагає не лише дотримання достовірності фактів, але й їх творче осмислення, в процесі візуального відтворення. У цій ситуації кінопубліцистика виконує не тільки просвітницьку функцію, але й сприяє науковому осмисленню минулого.

Документальна стрічка формується як багатофункціональний текст, який окрім інформування, пояснення, узагальнення, аналізує й пробуджує рефлексію та емоційну реакцію глядача.

Документальність тут, окрім особливостей жанру, використовується як естетичний та ідеологічний конструкт спрямований на моделювання поведінки людей у відповідності з інтересами нації та держави.

Варто підкреслити, що документальному неігровому кіно притаманна так звана інтермедіальність, що дозволяє поєднувати різножанрові елементи, з допомогою яких створюється стрічка, і які є структурними одиницями сценарію. Це такі елементи як інтерв'ю, фото, художня реконструкція, архівне відео, комп'ютерна графіка, анімація тощо. Через це межі документального та художнього кіно є доволі розмитими, що спричинило появу нових гібридних форм кінодокументалістики — докудрама, есей-фільм, мок'юментарі, тощо. У цьому зв'язку важливою залишається роль режисера. Поняття «режисерської суб'єктивності» трансформує класичне уявлення про документ як «об'єктивне» відображення дійсності, що є особливо важливим. Суб'єктивність автора стрічки стає визначальною

оптикою фільму, що дозволяє зрозуміти не лише події та факти, про які йдеться у фільмі, а й сенси, закладені у їх основу.

Сучасна документалістика, крім виконання просвітницьких чи аналітичних функцій, може виконувати терапевтичні завдання соціально-мобілізаційного характеру, що є вкрай важливим в контексті війни, політичної нестабільності та кризових явищ. Осмислення реальності за допомогою документального кіно, як міждисциплінарного феномена, дозволяє більш глибоко зрозуміти вплив на глядача, його місце в системі культурної ідентичності, а також розкрити внутрішній потенціал комунікації в інформаційному середовищі.

Відомо, що кіно – це мистецтво в часі та просторі, яке дозволяє закарбовувати реальність через імітацію її самопрояву, зіграного перед камерою. Ілюзія реальності в кіно є абсолютною й звідси впливає його перша назва — «ілюзіон» [2, с. 10].

Разом з тим документальний фільм — це кіно, що відображає характери людей, оскільки використовує елементи портретного кіноарису, а також відтворює реальні події з різним рівнем авторського бачення [2, с. 14]. Тому його першочерговим завданням є — показати й пояснити те, що відповідає реальності, а що ні. У даному контексті показати, як історія цілого міста відображається в образах людей, які його населяли.

Л. М. Наумова наголошує у своїй статті, що центральною розбіжністю у документальному кіно є бачення автора, його життєва позиція й достовірність. Це суттєве протиріччя, яке було визначено після багатьох обговорень про сутність документального кіно. Інакше кажучи, станом на сьогодні документальне кіно як жанр кінематографа означає перш за все комбінацію бачення автора (авторської логіки) [24, с. 247].

Беручи до уваги специфічність жанру документалістики А. Дроботенко підкреслює, що для орієнтованості відтворення фактів необхідно мати чітке визначення, в першу чергу щодо співвідношення кінодокументалістики із

журналістською діяльністю. Ця проблема є доволі спірною, проте визначення її має як наукове, так і практичне значення [13, с.4].

Кінодокументалістика поєднується одразу із двома сферами людської діяльності – мистецтвом та журналістикою. У процесі розвитку документальне кіно змінювало розуміння сутності та цілей жанру. У продовж багатьох років, документалістика не тільки поєднує в собі кінематографічне мистецтво та журналістську творчість, а й публіцистику та екранну драматургію.

Прагнення до достовірного відображення реальності є визначною ознакою документалістики, в межах режисерського задуму, або зафіксованої камерою події. Щоб досягти ефекту автентичності фільму, потрібно правильно вибудувати композицію кадру, вибравши відповідний ракурс, підібрати освітлення, здійснити монтаж, скористатися іншими візуальними засобами.

Для того, щоб сформувати неповторний характер, застосовується сукупність відповідних засобів та прийомів. У процесі свого розвитку, кінематограф отримав свої власні зображувальні засоби. До них належать: вибір точки знімання (ракурс, кінематографічний план (великий, середній, загальний), монтаж, характер освітлення тощо. Монтаж є процесом передачі змісту, який виникає не безпосередньо у самих кадрах, а лише в їх зіставленні, як окремих елементів епізодів. Саме тому зміст стає результатом монтажної проекції, а не лише самим кадром. Таким чином монтаж стає об'єднанням кадрів та епізодів у необхідному ритмі й послідовності окремих частин фільму.

Термін «монтаж» має декілька значень. Згідно з кінословником – це: 1) система засобів, що формують кінематографічну образність; 2) закономірності і принцип побудови мистецького образу (загальний монтажний принцип у мистецтві); в) технологічний і творчий процес з'єднання окремо взятих кадрів в єдине ціле — фільм [2, с. 12].

У документальному кіно видається природнім та закономірним використання можливостей телебачення, оскільки телебачення має виключно документальну природу. Телебачення дозволяє слідкувати за подіями в реальному часі й на іншому кінці планети. [24, с. 248].

Телевізійні документальні стрічки, що відрізняються своєю унікальністю пластики та мають у своєму складі науковість, художність і реалістичність перетворюють на найскладніші твори екранної публіцистики. Документальні телевізійні фільми за технологією та методикою створення мають тенденцію до кардинальних швидких змін. Отже, документальні фільми подібні до журналістики й споріднені з нею, оскільки використовують її різножанрові форми [20, с. 57].

Саме тому документалістика та журналістика є близькими за змістом поняттями.

Функціональні обов'язки документаліста включають фільмування, фіксацію та демонстрацію подій та фактів, що відбуваються в реальності. Зокрема, вони передбачають передачу через візуальне зображення конкретного факту, явища або події пов'язаної із життєдіяльністю людей та їх соціальною активністю. Відтак, журналіст має ті ж самі обов'язки, що й кінодокументаліст. Відповідно, журналістика у поєднанні з художніми формами відображення має назву документалістика, що не відповідає класичному розумінню поняття «інформування» [1].

За допомогою даної форми подачі інформації документалістика залишається найцікавішою для масового глядача [35, с. 120].

Сьогодні українське кіно аналізується в різних наукових дослідженнях кінокритиків, кіноісториків та кінознавців [19, с. 307]. Проте, у вітчизняному журналістикознавстві не вистачає досліджень, що присвячені телевізійній кінодокументалістиці. Ця проблема частково висвітлена такими дослідниками мистецтва, як Л. Наумова, К. Шергова та ін.

авторами, які вивчали особливості сучасної кінодокументалістики й те, наскільки правдиво вона відображає реальні події [20, с. 57].

Отже, українська документалістика має значний потенціал для свого розвитку. Це підтверджує і доктор філософських наук, завідувач відділу кінознавства Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України С. Безклубенко. Він пише, що українське кіно є начерком історії [35, с. 113].

Документальне кіно як інформаційний продукт розглядається у роботах Л. Брюховецької [2], П. Гаврилюк [4], Н. Данькова [9], Г. Десятник [11], С. Горевалов [6], В. Гоян [8], М. Кондратьєва [17; 6, с. 84].

Відомі дослідники такі як К. Каландаров, М. Маклюен, К. Тарасов та інші розглядали кінодокументалістику як одну з ланок системи засобів масової комунікації. Зокрема, М. Маклюен, класифікував кінематограф як «гарячі» комунікаційні засоби тобто засоби, що не дають глядачам простору для осмислення матеріалу, залишаючи лише змішані відчуття після перегляду [13, с. 5].

Відповідно до слів Б. Леона, який у своїй книзі наголошує, що «наукове розповсюдження документалістики» [36] в історії кінематографа та телебачення термін «документальний фільм» був використаний задля характеристики та опису форм освітнього та новинного кінематографа, телепрограм про подорожі та телевізійних шоу, що містять в собі різний контент та стиль [20, с. 58]. Дж. Грірсон в останніх своїх роботах писав, що термін «документальний» є інтерпретованою версією слова французького походження *documentaire*, що має широке використання з 20-х років ХХ століття, як кіно про подорожі. [20, с. 57, 58]. Фільми такого типу застосовували документальну концепцію для того, щоб позначити цілі стрічки або фрагменти, що відображають та є наближеними до реальності, і саме цей статус є фундаментом для професійних дискусій щодо документалістики та структури документального фільму як дискурс репрезентації дійсності [20, с. 13].

Теоретик, кінорежисер та кінопубліцист Д. Вертов про цей жанр висловився, що головним завданням документального кіно є чути та бачити життя, вловлювати злами, повороти, структурувати й зображати окремі характерні життєві явища [18, с. 5].

Відомий шотландський документаліст Д. Грірсон, якого також ще називають батьком канадських і британських документальних фільмів, вбачав мистецьку інтерпретацію реальності у документальному кіно [18, с. 5].

Отже, документалістика як вид і жанр пройшла кілька етапів свого розвитку, упродовж якого змінювалося розуміння як цілей, так і сутності цього типу кінематографа, що поєднує журналістику та мистецтво.

Багато десятиліть документальне кіно було формою поєднання кінематографічного мистецтва та журналістської творчості й водночас, комбінацією публіцистики й екранної драматургії [30, с. 98]. Варто підкреслити, що документальне кіно в Україні в процесі свого розвитку, пройшло деяку кількість сходинок, які забезпечували зростання авторитету сучасного документального жанру. Це було зумовлено змінами ринку кіно та сприяло технологічному вдосконаленню кінопроцесу, що дозволило молодим українським авторам реалізовувати нові ідеї, правдиво відображаючи різні аспекти минулого України [3, с. 13].

Серед українських авторів, які досліджували тематичні аспекти кінематографа, удосконалювали художньо-виражальні засоби, забезпечували розвиток постановочних методів телевізійних і кінематографічних творів документального кінематографа, шукали нову стилістику, були В. Коробко, К. Чорна, М. Чайка, О. Єфіменко та ін. [11, с. 104]. Відомі українські документалісти, такі як М. Міщенко та Л. Дяк, сформували сучасні погляди на документальний кінематограф України [19, с. 306].

У підсумку можна стверджувати, що кінодокументалістика є різновидом кіномистецтва, яка поєднує аналітичну глибину журналістського підходу, художні засоби виразності та публіцистичну емоційність.

Кінодокументалістика сьогодні зберігає прагнення до об'єктивності, історичної правди та точності, активно застосовує художні прийоми, формуючи нові стилістичні підходи та жанрові форми. У цьому зв'язку режисерська суб'єктивність набуває особливого значення, однак вона не є перешкодою, а лише засобом індивідуального творчого підходу до трактування подій й фактів у їх образному вирішенні. Тому документальний кінематограф став сьогодні універсальним інструментом комунікації, засобом збереження культурної спадщини та формою інформаційного впливу на суспільство.

1.2. Обґрунтування проєкту

Завдяки розвитку цифрових технологій змінюються способи сприйняття та подачі інформації з акцентом на її візуальну складову. За цих умов набувають більшої ваги зображувальні методи інформаційного впливу, які стали активно застосовуватися у сучасному медійному середовищі. Саме тому кінодокументалістика у цій ситуації почала відігравати неабияку роль. Сьогодні вона поєднує в собі як елементи наукового аналізу та аналітичного осмислення матеріалу, так і художню інтерпретацію історичних подій. Таким чином документальне кіно стало потужним комунікаційним інструментом спілкування минулого із сучасністю. Сьогодні існує неабиякий запит на візуальну інтерпретацію історії України у доступному та емоційно привабливому форматі, що сприяє посиленню ідейної складової обраного сюжету.

Слід відзначити, що візуальні медіа сьогодні суттєво збільшують свій вплив на формування історичної свідомості та національної ідентичності українців незалежно від того, до якої етнічної групи вони належать. Ця теза підтверджується багатьма науковими дослідженнями, які стосуються як відео, так і фото [29, с. 106,107].

Гуманітаристика, як і соціальні науки, активно застосовує багатопрофільний аналіз, в якому історичне знання взаємодіє з медіа аналітикою, культурологією, соціологією та психологією. Дослідження показують, що візуальний контент викликає співпереживання глядача і таким чином формується особисте осмислення минулого.

Документальний фільм може бути використаний у процесі популяризації наукових досліджень з історії краю у сфері кінодокументалістики та візуальної антропології, в системі освіти у діяльності культурних установ, музейних закладах тощо.

Окрім освітньої функції, фільм сприяє формуванню аналітичного мислення, здатності до історичних узагальнень, свідомого ставлення до історичної спадщини свого народу. З іншого боку, він сприятиме налагодженню історичної комунікації, формуватиме дбайливе ставлення до історичних пам'яток, а також допомагатиме у боротьбі з інформаційними інтервенціями з боку Росії та інших вороже налаштованих до України країн.

У сучасних реаліях зростає інтерес до локальної історії у зв'язку з чим виникає потреба у створенні нових документальних стрічок з активним залучення до їх переглядів масової аудиторії. Підвищується інтерес до документального кіно у різних категорій населення, про що свідчить високий рівень переглядів [16, с. 247].

Унаслідок розвитку медіа технологій виникає необхідність використання історичного матеріалу у таких формах, які комбінують його емоційний вплив, візуальну виразність та пізнавальний зміст.

Проект має й високе культурологічне та просвітницьке значення. Ідея створення фільму спрямована на популяризацію історичних знань, і підвищення історичної освіченості громадян, а також забезпечення формування відповідального ставлення до національного спадку серед широкої публіки, що безпосередньо включає і таку категорію як студентська молодь.

У цьому зв'язку виробництво документального кіно є актуальною та суспільно важливою справою. Документалістика включає не тільки показ і трактування суспільно важливих подій, а й розповіді про людей, які є їх учасниками.

На сьогодні, українське телебачення виступає як фактор сприяння розвитку нових жанрів й знаходиться у пошуку таких форм візуального відтворення, які є найбільш ефективними. Крім того, воно є ключовим джерелом розповсюдження документального контенту. Стрічки створені українськими телевізійними компаніями, висвітлюють соціальні проблеми та пояснюють зміст і характер суспільно-політичних подій, зокрема розповідають про історію міст, приватні історії людей, їх успіхи та невдачі. Яскравим прикладом є цикл документальних фільмів "Невідома Україна" (1993-1996). Автор сценарію та режисер – Анатолія Авраменко.

Слід зауважити, що останнім часом з'явилося чимало документальних фільмів, які розповідають про драматичні періоди в історії України, її культурний спадок, героїв, що боролися за незалежну державу, але фільмів, які б розкривали і пояснювали локальну історію не так багато. Тому телевізійна версія фільму «Юр'євський замок» є спробою показати історію Білої Церкви у більш загальному, цілісному форматі, визначивши її місце в загальній історії України. Таким чином обрана тема є актуальною не тільки з позиції журналістики, але й кінематографа.

Нажаль, історія Юр'єва (сучасне місто Біла Церква) залишається недостатньо дослідженою, тому телевізійний фільм «Юр'євський замок», сприятиме й усвідомленню необхідності її подальшого вивчення.

З метою зацікавлення та підвищення інтересу глядача, структура фільму містить елементи використанні із художніх кінострічок,

археологічних знахідок та включає інтерв'ю з експертами, співробітниками місцевого музею, а також з тими, хто не захотів демонструвати свої знання на камеру.

Апробація результатів дослідження. Наукова стаття «Специфіка матеріалу «Де покоїться графиня Браницька?», була опублікованою у збірнику наукових статей кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю «Журналістика й мистецтво слова»: збірник наукових статей / Гол. редактор Т. О. Цепкало; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вип. Вінниця, 2025.

1.3. Мета та завдання роботи

Метою роботи є доступно та достовірно у візуалізованій формі донести до глядача ключові події історії міста Біла Церква, які залишаються недостатньо висвітленими в медіа, і зробити їх відомими для широкої глядацької аудиторії.

Це вимагає ретельного підходу до розробки сценарію, підбору відповідних матеріалів, аудіовізуальних методів подання інформації.

Важливим є використання міждисциплінарного підходу при роботі з візуальним контентом та історичними джерелами.

Шляхом об'єднання достовірних історичних фактів, візуальної реконструкції, демонстрації археологічних знахідок та розповідей фахівців, документальна стрічка має на меті підвищити зацікавленість до локальної історії у тому числі і для розвитку туристичної галузі міста.

Завдання:

- ретельно дослідити та систематизувати історичні матеріали;
- взяти інтерв'ю у кандидата історичних наук, дослідника локальної історії, етнолога Олексія Дедуша та у співробітниці Білоцерківського

краєзнавчого музею Олени Фарос, з метою забезпечення достовірності фактів.

- підібрати музику, яка буде посилювати відеоряд ;
- розробити сценарій фільму;
- визначити локації зйомок;
- організувати зйомки;
- змонтувати документальний фільм, створивши глибокий візуальний образ міста;
- зробити стрічку доступною для глядача, розмістивши її на платформі YouTube;
- запропонувати кіноверсію фільму для перегляду представникам місцевого телебачення.

Варто зазначити, що зйомки спеціально проводилися в історичних локаціях, таких як:

- дендропарк «Олександрія»;
- пам'ятник Богдану Хмельницькому;
- Замкова гора;
- у Спасо-Преображенському соборі, який будувався як усипальниця для графині Олександри Браницької;
- Микільська церква, збудована великим гетьманом Іваном Мазепою;
- органний зал.

1.4. Джерела фактів

Під час підготовки фільму були використані різноманітні історичні, літературні, археологічні джерела, що дозволило створити об'єктивну розповідь, не обтяжену ідеологічними упередженнями. Такими джерелами стали: а) записки відомого історика Миколи Костомарова, які були взяті із книги Євгена Чернецького «Історія Білої Церкви: події, постаті, життя»; б) інформація про Олександрю Браницьку та її роль у розбудові Білої Церкви; в) окремі відомості використані із книги Євгена Чернецького «Браницькі».

Цілісний образ історії міста у різні періоди його існування, було створено за допомогою комбінації історичних, культурологічних, соціологічних методів, нарративного аналізу, що дозволило створити стислу, але органічну послідовність подій.

Значну увагу було зосереджено на просторовій складовій історичного процесу. Самостійним напрямом роботи став підбір історичних локацій для зйомок — вулиць, будівель, архітектурних об'єктів. Усі ці елементи дозволили підсилити ефект присутності глядача, відобразити на екрані місце, де відбувались події й передати характер тієї чи іншої епохи.

Документальна стрічка доповнена кадрами з кінофільмів «Вогнем і мечем» (Єжи Гоффмана), «Ярослав Мудрий: тесть Європи» (режисерка Олена Ногіна) та «Друга світова війна. Апокаліпсисис» (режисери Даніель Касателле та Ізабела Кларк).

Художня література стала джерелом сюжетів, ідей, інтелектуальної, духовної, психологічної наповненості фільму. [2, с. 13].

Процес підготовки матеріалів до кваліфікаційної роботи включав знайомство з книгами, що зібрані у районній бібліотеці міста Біла Церква.

Особливу увагу було приділено джерелам, які охоплюють період від XI–XII століття. Ключовою стала інформація, яка відображає козацьку добу, події XVII–XVIII століття, зокрема діяльність Семена Палія, включаючи період, коли власниками міста стала родина Браницьких.

Значна увага була приділена подіям XX століття: радянському періоду, Другій світовій війні та повоєнній відбудові України. Усі використані джерела та інформація стали важливими для формування авторського погляду на реалії XXI століття — передусім темі російсько-української війни, викликам, що постали перед містом під час російського вторгнення, та ролі міста в сучасній історії України.

Опрацьована література дозволила зрозуміти історичний контекст, мислення людей тієї епохи, формування їхньої картини світу.

Отже, створення стрічки стало результатом систематичної науково-дослідницької роботи й реалізації авторського задуму.

1.5. Технічні засоби

Для зйомок телевізійного документального фільму були використані звичайні, але доволі потужні мобільні пристрої — iPhone 14 Pro Max та iPhone 13. Вони забезпечують якісну деталізовану зйомку із точним відображенням кольорів та високою роздільною здатністю зображення. Завдяки наявності вище названих гаджетів не виникало потреби у використанні професійної дороговартісної камери.

Зйомка проводилась у форматі MP4 з частотою 30 кадрів за секунду. Цей формат чудово підходить для різних екранів і забезпечує доволі якісне зображення. До того ж була обрана роздільна здатність Full HD (1920×1080), яка дозволяє відзняти чіткий і якісний кадр, а співвідношення сторін 16:9 зробило відео зручним для перегляду з будь-яких пристроїв.

Для монтажу використовувалась програма CapCut — це проста програма, яка дозволяє максимально ефективно та якісно змонтувати фільм: виставити кадри у відповідній послідовності, вирізати зайвий матеріал, налаштувати кольори, накласти і вирівняти звук, додати титри. Така програма зручна ще й тим, що потребує мало ресурсів, але дозволяє монтувати якісне відео.

Звук записано, за допомогою мініатюрного мікрофону-петлички Andoer EY-510A. Мікрофон розроблений з можливістю підключення до телефону й забезпечує чіткий запис голосу, без сторонніх шумів (до прикладу, вітер або шум автомобілів). Завдяки цьому забезпечується якісна передача звуку.

Закадровий текст, що звучить упродовж фільму був записаний в домашніх умовах за допомогою студійного мікрофона Fifine T669. Цей мікрофон дозволяє отримати чистий звук — без сторонніх шумів і будь-яких спотворень. У результаті аудіо доріжка є глибокою, а звук приємний для сприйняття.

1.6. Сфера застосування

Документальний фільм, який описує історію міста Біла Церква має освітнє та культурно-пізнавальне, а також інформаційне значення. Створенням подібного продукту займаються і в інших навчальних закладах. Для прикладу, у Київському національному університеті культури і мистецтв студенти, що навчаються за спеціальністю "Аудіовізуальне мистецтво", регулярно долучаються до створення документальних короткометражних фільмів, зокрема історичного спрямування, які потім демонструються на факультетських заходах, а також студентські роботи, що розміщуються на офіційному сайті університету та використовуються як наочний матеріал під час проведення семінарів та лекцій занять. Саме тому він може бути використаний не тільки з метою перегляду мешканцями м. Біла церква, але й, як візуальний матеріал, запропонований студентам Вінницького державного педуніверситету імені Михайла Коцюбинського, зокрема кафедри журналістики. Фільм може стати в нагоді й учителям історії, для перегляду учнями старших класів, а також усім, хто цікавиться історією України.

II. СПЕЦИФІКА ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ТЕЛЕВІЗІЙНОГО ФІЛЬМУ ПРО ІСТОРІЮ м. БІЛА ЦЕРКВА «ЮР'ЄВСЬКИЙ ЗАМОК»

2.1. Структура кіно

Документальна стрічка «Юр'євський замок» логічно побудована, що дозволяє поступово та детально розкрити історію міста Біла Церква — від її заснування до сучасності. Фільм складається із трьох частин, кожна з яких співвідноситься з окремим періодом історії України: Київська Русь, доба козацтва та національно-визвольної боротьби, XIX століття і сучасність.

У *першій частині* телевізійного документального фільму розповідається про правління князя Ярослава Мудрого, який заснував Юр'їв (нині місто Біла Церква). В цій частині особлива увага приділяється саме оборонному значенні Юр'єва, а також духовній ролі міста та подіях монголо-татарської навали на Русь.

Друга частина присвячена періоду XVII–XVIII століттям. Тут мова йде про козацькі повстання, боротьбу за українську державність. Значну увагу приділено відомим українським постатям таким як Б. Хмельницький, С. Палій, І. Мазепа та ін..

Третя частина присвячена періоду між XIX–XXI століттям, де розповідається про життя Олександри Браницької, розвиток міста в часи Російської імперії, Другої світової війни й радянський період, який завершується повномасштабним вторгненням Російської федерації в Україну у лютому 2022 року.

Об'єднуючим мотивом усіх частин фільму є: а) зображення міста у різний період його історії; б) незмінні риси й незламний характер білоцерківчан; в) віра у перемогу над російським агресором.

Сценарій фільму є формою, яка визначає сюжетну структуру, розвиток подій, діалоги, візуальні та звукові рішення. Сценарій визначає композиційну побудову фільму та його драматургію, поєднуючи елементи літературної

творчості та кінематографічного мислення, а також виконуючи функцію посередника між самою ідеєю та її втіленням.

У наші дні термін «сценарій» застосовується у різних сферах людської діяльності: телебаченні, педагогіці, політиці, психології, управлінні. Цей термін давно перестав мати стосунок виключно до театральної чи кіносфери, як це було раніше [21, с. 11].

Сценарій надрукований 12 розміром шрифтом Courier New. Це пояснюється тим, що одна сторінка такого тексту приблизно дорівнює тривалості однієї хвилини екранного часу. У нашому випадку він написаний у літерному форматі з елементами режисерського сценарію, який визначає місце, де відбувається дія, нумерацію кадрів тощо.

Сценарій включає як текстову частину, так і технічні рекомендації, які були сплановані ще на етапі його створення й стали фундаментом для візуальної концепції фільму.

2.2. Хронометраж

Тривалість фільму становить 30 хвилин, що відповідає очікуванням аудиторії щодо динаміки та темпоритму документальної стрічки, спрямованої на масового глядача. Тривалість стрічки надає можливість подати зміст не лише лаконічно, але також глибоко, без зайвого збільшення його хронометражу, а також фокусування тільки на головних аспектах теми. Структура вибудована згідно законів драматургії короткометражного формату: кожен епізод фільму містить змістове ядро, що відповідає логіці сюжету. При такій ситуації створюється ефект постійного руху. Задля забезпечення ритмічності застосовується: послідовна зміна кадрів, фільмування історично значущих об'єктів, архівних зображень і кіноматеріалів, що забезпечують зануреність глядача у сюжет фільму.

Формування історичного наративу забезпечується об'єднанням візуальних і вербальних компонентів: голос, що звучить у фільмі є смисловим

навігатором, що допомагає структурувати інформацію, водночас коментарі від краєзнавців та істориків гарантують наукову верифікованість.

Візуальний ряд виконує ілюстративну та емоційну функцію, актуалізуючи минуле в теперішньому за допомогою ретельно підібраних зйомок, достовірних історичних об'єктів та локацій із застосування фрагментів документальних фільмів та фотодокументів. Такий підхід забезпечує формування ефекту візуального занурення та ефекту присутності, що дозволяє сприймати стрічку як завершений і цілісний проект.

2.3. Звуковий супровід

Аудіовізуальне середовище є таким, що використовує арсенал журналістських форматів та жанрів, й часто резонує з потребами суспільства. Однак, будь-який продукт вироблений журналістом орієнтований на окрему частину аудиторії, чий інтереси та цінності він задовольняє [22, с. 140].

Саме тому важливим є вибір звукового супроводу, фонові музики, тембру голосу та звісно відсутність фонових шумів, що забезпечує високу якість звучання. Звук допомагає сформувати настрій під час перегляду, може кардинально змінити сприйняття глядача, а також підсилити візуальне зображення. Таким чином поєднуючи усі ці елементи, можна отримати довершений і стилістично витриманий кіно продукт.

У фільмі музика є складовою й невід'ємною частиною емоційного сприйняття глядача. З цією метою, авторка використала козацькі марші, які дозволяють відчувати характер тієї епохи. У фільмі звучить музика з платформи «Ріхабау», яка забезпечила дотримання авторського права і дозволила якісно сформувати музичний супровід усього відеоряду. У фільмі був використаний голос диктора, що суттєво доповнює візуальну складову фільму.

2.4. Фото та відеоряд

Плани зйомки це фундаментальний спосіб виразності у кінематографі. Вони визначають не лише побудову структури кадру, а й характер сприйняття простору, емоційного фону та ритму, у якому міняються епізоди. Переважно застосовують різні типи екранних планів, від загальних до крупних, що залежить від задуму режисера та логіки фільму.

Ключове значення мають символічні зображення та паралелі, що виникають під час процесу монтажу. Це надає змогу глядачеві самостійно інтерпретувати побачене на екрані та відповідно глибше залучити аудиторію до перегляду, опираючись як на попередній досвід, так і на окремі асоціації, що виникли. Як результат документальний фільм стає формою культурного діалогу, джерелом історичного пізнання й засобом просвітництва історією.

Для створення автентичної атмосфери, зйомки відбувалися у знакових історичних місцях з поєднанням різнопланового зображення і текстового супроводу.

За допомогою монтажу, який є одним із ключових етапів створення фільму, була вибудована відповідна послідовність зміни кадрів, перехід від епізоду до епізоду, що дозволило забезпечити логічну послідовність переходів і таким чином підсилити окремі кадри, у яких були відображені ключові події відтворені у сценарії.

Вибір візуального рішення став ключовим, оскільки стосується композиції кадру, рівня та характеру освітлення, кольорів фінального зображення, динаміки руху камери.

Зміна образів дозволила передати настрій, сформувати простір для осмислення історичних подій.

За допомогою архітектурних деталей та візуальної складової об'єктів, середовище в якому розгортаються дії, дають можливість глядачу краще відчувати контекст.

За допомогою використання архівних фотографій, карт, документів, кінохроніки була створена візуальна глибина зображуваного.

Зображення виступає тут як самостійний носій інтерпретацій. Воно не просто ілюструє текст, а доповнює його, формує власний візуальний зміст. Саме за допомогою цього був досягнутий відповідний рівень виразності

Візуальний компонент документального фільму побудованим таким чином, щоб забезпечити максимальне занурення в атмосферу старовинного міста й отримати можливість не просто побачити історію на екрані, а й відчувати її атмосферу. Задля цієї мети були використані фотографії з архівів, карти, ілюстрації, музейні експонати та уривки з художніх фільмів.

Серед одних з головних відзнятих локацій була Замкова гора, Георгіївська церква, що зберігає релігійний дух стародавніх часів, парк «Олександрія», який має класичну архітектуру та насичений різними краєвидами ландшафт, краєзнавчий музей, де представлено унікальні пам'ятки минулого.

У стрічці також були використано візуальні реконструкції: графічні відтворення подій, стилізовані анімації карт та архівні фото. Усі ці елементи дозволили краще зрозуміти хронологію подій, хід військових кампаній, політичних перепетій.

2.5. Ідейно-смісловий задум

Ідея фільму – показати історію міста Біла Церква в контексті тих подій, які відбуваються сьогодні. Візуалізувати меседж боротьби за волю і суверенну державу, який звучить у голосах сучасників і тих героїв-білоцерківців, які сьогодні боронять Україну від російських загарбників.

2.6. Специфіка аудиторії

В останніх дослідженнях, що мають стосунок до сфери масової комунікації та візуальної культури зазначається, що для успішної взаємодії

між фільмом і аудиторією, забезпечується принципами доступності, автентичності та активним залученням глядача. Візуальний нарратив підкріплений якісно структурованим змістом, що надає можливість виконувати не лише функцію інформування, а також слугує засобом суспільного діалогу. Особливого значення набуває усвідомлення того, що кожна цільова аудиторія характеризується власними очікуваннями, знаннями та способом інтерпретації фактів.

Документальний телевізійний фільм про м. Білу Церкву «Юр'євський замок» розрахований на широку аудиторію: студентів, абітурієнтів, які обирають вищий навчальний заклад, їхніх батьків, партнерів вишу, для яких фільм має значення як формування позитивного іміджу закладу.

Варто зазначити, що для молодшої глядацької аудиторії фільм є важливим елементом з огляду візуальної привабливості та динамічності подачі матеріалу у той самий час, коли для фахівців історії пріоритетними є достовірність та точність поданих фактів, для журналістів інформаційна насиченість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акім Галімов: «Стандарти документалістики залежать від совісті і власних меж». URL: <http://medialab.online/news/akimgalimov-standarty-dokumentalisty-ky-zalezhat-vid-sovisti-ivlasny-h-mezh/>. (дата звернення: 19.05.2025).
2. Брюховецька Л. Кіномистецтво. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2011. 392.
3. Гавран, І., Ботвин, М. Документальне кіно в сучасному екранному дискурсі // Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво. 2020. 3(1), с.11-19. URL: <http://audiovisualart.knukim.edu.ua/article/view/202649/206773> (дата звернення: 19.05.2025).
4. Гаврилюк П. І. Особливості монтажу в документальному кіно та телебаченні // Культура України: альманах. Харків, 2002. №9: Мистецтвознавство. С. 113–119.
5. Гончарук С. М., Проволовський О. Постановочна реальність документального кіно: прояви та смисли // Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво. 2020. Вип. 3, № 1. С. 83–91. URL: <http://audiovisual-art.knukim.edu.ua/article/view/202664/206781> (дата звернення: 19.05.2025).
6. Горевалов С.І. Десятник Г.О. Вступ до спеціальності кіно-, телемистецтво. Київ, 2014. 134 с.
7. Історія України в особах: Козаччина: Горобець В. та ін. Київ, 2000. 302 с.
8. Гоян В.В. Журналістська творчість на телебаченні. Київ, 2011.

319 с.

9. Данькова Н. Українське неігрове кіно на шляху до комерціалізації // Телекритика. Київ, 2007. №.4 URL: <http://www.telekritika.ua/events/2007-04-23/8761> (дата звернення: 19.05.2025).

10. Десятник Г. О. Професія: сценарист кіно і телебачення. Київ, 2021. 57 с.

11. Десятник Г.О. Історія документального кіно і телевізійного фільму. Визначальні етапи. Навчальний посібник. Київ, 2012. 284 с.

12. Дроботенко А. Е. Документальне кіно і журналістика: взаємозв'язок понять // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Соціальні комунікації. 2017. Вип. 11. С. 4–7. URL:

<file:///C:/Users/%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0%B0/Downloads/Telegram%20Desktop/11650-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-23256-1-10-20181122.pdf> (дата звернення: 19.05.2025).

13. Дроботенко А. Е. Документальне кіно і журналістика: взаємозв'язок понять // Вісник Харківського національного університету імені Каразіна. Серія: Соціальні комунікації. Харків, 2017. Вип. 11. С. 4–7. URL:

file:///C:/Users/%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0%B0/Downloads/VKhISK_2017_11_3.pdf (дата звернення 19. 05. 2025).

14. Зубавіна І. Кінематограф незалежної України: тенденції, фільми, постаті // Інститут проблем сучасного мистецтва. Київ, 2007. 296 с.

15. Казарян А. Р. Кіномузика українських композиторів у дослідженнях вітчизняних мистецтвознавців // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2014. №2. С.242-247.

16. Кондратьєва М. Документальна стилістика початку ХХІ // Сучасне мистецтво/ Київ, 2004. Вип. 1. С. 247-254.

17. Кондратьєва. М. Цифрові технології в документальному кіно // Екранна освіта в Україні: сучасний стан, проблеми розвитку. Київ, 2004 С.48-37.

18. Конівіцька Т. Я., Бабій І. В. Мова кінематографа України як інструмент формування національної ідентичності // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2023. Т. 34 (73), №3. С. 306–311. URL: <http://www.aup.com.ua/uploads/mo3.pdf> (дата звернення: 19.05.2025).

19. Конівіцька Т. Історія кіно. Навчальний посібник для студентів та курсантів усіх спеціальностей. Львів, 2024. 264 с. URL: https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/15123/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%96%D0%B2%D1%96%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D0%BA%D1%96%D0%BD%D0%BE_%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA.pdf (дата звернення: 19.05.2025).

20. Коробко В.І. Характеристика телевізійної документалістики у дискурсі журналістикознавства та її форми // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences. 2017. Т. V(23), № 139. С. 57–60. URL: https://www.academia.edu/36113360/SCIENCE_and_EDUCATION_a_NEW_DIMENSION_HUMANITIES_and_SOCIAL_SCIENCE_Issue_139 (дата звернення: 19.05.2025).

21. Куріна Г. В. Сценарна майстерність на телебаченні. Теледраматургія. Харків, 2013. 189 с.

22. Лісневська А. Можливості аудіовізуального контенту в transmedia storytelling // Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку: матеріали ІІІ Всеукраїнської науково-практичної

конференції (25 жовтня 2018 р.) [наук. ред. В. М. Каленич]. Вінниця, 2018. С. 57 – 59.

23. Міщенко М. М. Документальний кінематограф України: між історичною реконструкцією та філософським осмисленням // Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна. Серія: Філософія. Харків, 2014. Вип. 50. С. 47 – 51.

24. Наумова Л. М. Документалістика: телевізійний вимір // Мистецтво, історія, сучасність, теорія. 2009. Вип. 6, № 1. С. 247-254 URL: [file:///C:/Users/%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0%B0/Downloads/Mist_2009_6_35%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0%B0/Downloads/Mist_2009_6_35%20(1).pdf) (дата звернення: 19.05.2025).

25. Перерва В. Графи Браницькі – підприємці та меценати. Біла Церква, 2010. 270 с.

26. Перерва В. Місто Біла Церква: історія протиміфів. (Дорадянський період). Біла Церква, 2018. 232 с.

27. Подедворний Т. Сучасна українська теледокументалістика: головні виклики і завдання // Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. 2017. Вип. 42. С. 178 – 184.

28. Сенкевич Г. Вогнем і мечем. Варшава, 2006. 544 с.

29. Слотюк П. // Соціологічний дискурс фотожурналістики. Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. Збірник наукових праць. Вип. 56. С.105-119.

30. Туркаві М. Документальне кіно: історія питання // Вісник Харківської державної академії культури. 2014. Вип. 45. С. 97–102 URL: <https://www.visnik.org.ua/pdf/v2014-08-17-turkavi.pdf> (дата звернення: 19.05.2025).

31. Уривалкін О., Уривалків М. О. Гетьмани України та кошові Запорозької Січі. Київ, 2008. 395 с.

32. Чайка М. А. Художньо-стильові пошуки кіновирозності та гібридна документалістика: до питання генеалогії мок'юментарі // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2024.

№3.С.103-109.URL:

https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5721/Visnyk_2024_3-DOI-f-103-109.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 19.05.2025).

33. Чернецький Є. Історія Білої Церкви: події, постаті, життя. Біла Церква, 2013. 448 с.

34. Чернецький Є. Історія Білої Церкви: иаємниці минулого та хроніка подій. Біла Церква, 2016. 312 с.

35. Шершньова К. Особливості розвитку документального кіно в Україні в контексті жанрової специфіки мистецтва // Науковий вісник театру кіно і телебачення ім. К. Карпенка-Карого. Київ, 2014. Вип. 15. С. 112 – 121. URL:

[file:///C:/Users/%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0%B0/Downloads/Nvkkarogo_2014_15_17%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0%B0/Downloads/Nvkkarogo_2014_15_17%20(2).pdf) (дата звернення: 19.05.2025).

36. Leon B. El documental de divulgación científica / León Bienvenido. Barcelona: Grupo Planeta (GBS), 1999. – 190 с.

IV. СЦЕНАРІЙ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ТЕЛЕВІЗІЙНОГО ФІЛЬМУ ПРО ІСТОРІЮ м. БІЛА ЦЕРКВА «ЮР'ЄВСЬКИЙ ЗАМОК»

Частина 1. На Замковій горі.

ДІЯ 1.Рік 1032-й

ДІЙОВІ ОСОБИ: 1. Ведуча
2.Історик
3.Співробітниця музею

Дія відбувається на території «Замкової гори».

ЕПІЗОД 1. Замкова гора

Кадр 1. *(заставка. Демонстрація найдавнішої карти Юр'єва).*

Кадр 2. *(ведуча у кадрі на Замковій горі).*

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Кожне місто має свою точку відліку. Для Білої Церкви – це «Замкова гора». Саме тут, на схилах біля Росі, у 1032 році Ярослав Мудрий заклав фортецю Юр'їв».

Кадр 3. *(демонстрація замальовок печенігів та реконструкції укріплень. За кадром ведуча продовжує розповідь про заснування міста Ярославом Мудрим).*

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«У 20-х роках XI століття Київська Русь постійно страждала від набігів печенігів, тюрків і половців – тюркомовних народів, які кочували Великим Степом і створювали постійну загрозу південно-східним рубежам Київської Русі. Щоб захистити руські землі від їх набігів, довелося будувати укріплення, замки, захисні вали, навколо яких згодом з'являлися нові міста, містечка і села.

У 1032 році, як свідчать літописи, тут з'явилися укріплені поселення такі, як Богуслав, Васильків, Корсунь і, звісно ж Юр'їв (сучасна Біла Церква). Боротьба з кочівниками на окраїнних землях Русі тривала майже п'ятнадцять років – до середини XI століття.

У 1036 році печеніги черговий раз напали на Київ, де у той час князував Ярослав Мудрий. Військо Ярослава, виступило на зустріч загарбника і розгромило об'єднані племена печенігів після чого вони більше не наважувалися здійснювати походи на Русь. Саме з

метою захисту південних рубежів держави і була збудована, з ініціативи князя Ярослава Мудрого, дерев'яна фортеця Юр'єв, від якої і розпочинає свою історію старовинне місто Біла Церква».

Кадр 4. (оператор знімає Свято-Георгіївський храм. Також триває демонстрація фото русинів. Ведуча продовжує розповідь).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Згодом Юр'їв став не лише прикордонною фортецею, а й важливим духовним осередком, центром православної віри і письменництва. Тут згодом виникла головна резиденція Пороської єпархії, яка зіграла величезну роль в утвердженні православ'я і зміцненню духовних традицій місцевого населення. Єпархія об'єднувала громаду, поширювала християнську віру і сприяла культурному розвитку цих територій».

Кадр 5. (демонстрація фото Ярослава Мудрого. Ведуча за кадром продовжує розповідь).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Назвали місто на честь хресного імені князя Ярослава Мудрого (Георгій (Юрій)). Такі символічні топоніми були поширеним явищем у ті часи: вони підкреслювали особисту участь правителя в заснуванні міста й водночас надавали поселенню особливого статусу».

Кадр 6. (демонстрація фото Володимира Мономаха, твору «Повчання» із літопису «Повість минулих літ» та замальовок Київської Русі. Ведуча розповідає за кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«У літописі «Повість минулих літ», який з'явився в XI-на початку XII столітті, відомий київський князь Володимир Мономах згадує про Юр'їв як місто, яке уже тоді обороняло Русь і входило до складу важливої Пороської оборонної лінії. Ця лінія продовжувала захищати Київ від кочовиків і була своєрідним щитом на південних кордонах тодішньої древньоруської держави».

Кадр 7. (демонстрація замальовок єпископів та русинів. Оператор знімає Замкову гору та Свято-Георгіївський храм. Ведуча продовжує розповідь за кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Враховуючи те, що у Юр'єві діяла єпископія, що мала на меті християнізацію місцевого населення тут перебувало чимало священнослужителів і монахів. Городище на Замковій горі розмістилось на площі понад 2 гектари, в центрі якого розташовувалися дерев'яні храми, господарські споруди, будівлі, в яких мешкали місцеві жителі. Ця територія стала історичним центром сучасної Білої Церкви. Навіть через 200 років від заснування міста ми знаходимо артефакти, що свідчать про поселення на Замковій горі, які датуються 1231 роком. Більш пізні археологічні знахідки свідчать, що Юр'їв неодноразово піддавався руйнуванню, але з часом відновлювався і зміцнювався».

Кадр 8. (у кадрі зображення половців, Володимира Мономаха, Київської Русі та стародавнє фото Юр'єва. Ведуча продовжує розповідь за кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Так, на початку XII століття у 1103 році, після чергового набігу половців, Юр'їв був відбудований заново і продовжував виконувати оборонну функцію. Князь Володимир Мономах укладав мир із половцями дев'ятнадцять разів, задобрюючи тих дарунками й укладаючи династичні шлюби. Він неодноразово пропонував половцям поселитися на окраїнах Русі й мирно співіснувати. Та навіть родинні зв'язки з ханськими доньками не зупинили грабіжницьких нападів кочівників на Русь. Все це примушувало русинів укріплювати городище: будувалися і розширювалися вали, виготовлялась зброя, заглиблювалися фортечні рови, відновлювалися частоколи».

Кадр 9. (у кадрі зображення монголо-татар, русинів, Київської Русі та стародавнє фото Юр'єва. Оператор знімає Свято-Георгіївський храм. Ведуча продовжує розповідь за кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«На початку грудня 1240 року військо монгольського хана Батия захопило Київ і зруйнувало столицю Київської Русі. Перед цим у 1239 році монголи знищили Рязань, Переяслав і Чернігів. Тієї ж участі не зміг уникнути й Юр'їв. Колись жваве й укріплене місто, де люди ще донедавна займалися ремеслом, торгівлею, випасали

худобу, обробляли землю й рослили дітей, опинилося в руїнах. Полум'я війни пройшлося його вулицями, знищивши усі околиці. Майже все населення було знищене. Вцілів лише Свято-Георгіївський собор, побудований із білого каменю. Його на пів зруйновані стіни гордо продовжували стояти посеред міста як символ свободи і незламності місцевих мешканців».

Кадр 10. (оператор Свято-Георгіївський храм та схил Замкової гори.

Ведуча продовжує розповідь за кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Цей храм до тепер нагадує про ті часи й не належить жодній релігійній єпархії. Тут регулярно проводять екскурсії, зустрічають делегації з різних країн та регіонів України. Сюди приїжджають науковці, письменники, діячі культури та мистецтвознавці».

ЕПІЗОД 2. Розмова з істориком

Кадр 1. (оператор знімає авторку, яка рухається повз книжкову полицю та переглядає книгу. Також знімає історика Олексія Дедуша).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Історією Юр'єва (Білої Церкви) цікавляться багато людей. Чимало таких є і серед жителів міста. Професійно цією проблемою уже багато років займається місцевий історик Олексій Дедуш».

Кадр 2. (оператор знімає Білу Церкву, пам'ятник присвячений Ярославу Мудрому. Також знімає авторку та Олексія Дедуша).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Про одну із версій заснування Юр'єва, згідно з якою нібито Ярослав Мудрий у 1032 році переселив сюди полонених поляків і таким чином заснував фортецю, ми вирішили запитати в Олексія Дедуша. Ось, що він нам відповів».

Кадр 3. (оператор знімає історика крупним планом).

ІСТОРИК ОЛЕКСІЙ ДЕДУШ:

«Але, це теж така суперечлива інформація, тому що Ярослав Мудрий воював із польським прикордонням, а там було змішане населення.

Фактично, це були предки сучасних галичан, яких було сюди переселено. Тому польський слід тут умовний».

Кадр 4. *(у кадрі демонстрація книг, зображень половців, підземних ходів, Київської Русі та скарбів).*

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Як зауважив пан Олексій, у літописах згадується про поселення тюркських племен – зокрема чорних клобуків (половців). Це виглядає правдоподібніше, ніж те, що нам розповідають легенди. Разом з тим численні хвилі переселень, що прокотились цими землями у ті часи, перемішали тогочасне населення, а етнічні особливості між окремими народами, які кочували в українських степах, з часом практично стерлися.

Окрім цього, існує чимало легенд, які стосуються підземних ходів, що були побудовані у ті часи. Вони залишаються свідками тієї епохи й викликають жвавий інтерес істориків. Люди вважають, що там приховано чимало скарбів, золоті монети, прикраси, зброя. Однак, легенди це складові народної міфології, яка продовжує жити у пам'яті багатьох поколінь й розбурхує їхню уяву. Проте, це не завжди співпадає з реальними історичними фактами, які також часто вимагають свого підтвердження».

ЕПІЗОД 3. Краєзнавчий музей

Кадр 1. *(демонстрація старовинних артефактів, археологічних знахідок. Оператор знімає краєзнавчий музей, ведучу та краєзнавицю. Ведуча за кадром).*

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Ми з Вами знаходимось на території Білоцерківського краєзнавчого музею. Він є одним із кращих на Київщині, оскільки тут зберігаються археологічні знахідки, предмети побуту, зброя, одяг. Частину цих артефактів було знайдено під час досліджень на території стародавнього Юр'єва, де знаходилися укріплення та міські мури. Сьогодні тут експонуються деякі елементи цих укріплень».

Кадр 2. *(оператор знімає археологічні знахідки. Авторка за кадром продовжує розповідати).*

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Ці предмети мовчать, але вони є свідченнями тяглості історичного часу».

Кадр 3. (оператор знімає Олену Фарос крупним планом).

КРАЄЗНАВИЦЯ ОЛЕНА ФАРОС:

«Саме під час археологічних розкопок, коли будувалася нова церква на Замковій горі (зараз вона побудована за нашим краєзнавчим музеєм). Там було знайдено дуже багато викопних решток різних періодів. В тому числі й археологічні знахідки. Також періоду Київської Русі, 2 світової війни. До вашої уваги представлені археологічні знахідки, які були знайдені на Замковій горі».

Кадр 4. (оператор знімає експозицію)

КРАЄЗНАВИЦЯ ОЛЕНА ФАРОС:

«Це знаряддя праці, і гончарний посуд. Характерно те, що місцеве населення активно займалося гончарством, садівництвом, землеробством, рибальством. До Вашої уваги знаряддя праці, це покуття до лопати. Також чоловіки, оскільки займалися рибальством, представлені ось такі гачки, якими ловили рибу».

Кадр 5. (оператор продовжує знімати виставку. Ведуча за кадром розповідає).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Після монгольської навали у грудні 1240 року, Київ лежав у руїнах. Подібна доля спіткала й Білу Церкву. Десь у ті часи й з'явилася нова назва міста. За однією з версій назва походить від білокам'яного храму, який вцілів після монгольського нашествия. За іншою, тут жив Білий, який в різних варіантах переказів був розбійником, козаком, гайдамакою тощо. Удова по ньому – Біла – на його награвані, чи заощаджені скарби побудувала на Замковій горі церкву, звану білою²».

Кадр 6. (оператор спрямовує камеру на співробітницю музею).

СПІВРОБІТНИЦЯ МУЗЕЮ:

«Під час нашестя орд хана Батия, коли зруйноване було місто Київ, в тому числі й наше місто Біла Церква монголами-татарами, одна із версій чому вона називається наше місто Біла Церква,

тому що нічого не залишилося, лишилась тільки великокам'яна споруда від цієї Георгіївської Церкви».

Кадр 7. (оператор знімає цеглину зі Свято-Георгіївської церкви та саму церкву. Ведуча продовжує розповідь за кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«У виставковій залі музею можна побачити плінфу та уламки тієї самої брущатої цегли, які археологи знайшли на території Замкової гори».

Кадр 8. (оператор знімає загальним планом Білу Церкву, герб міста).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Так, у місто поверталися люди, будувалися нові поселення, розвивалися ремесла. Цим завершився період древнього Юр'єва і місто, змінивши свій статус, отримало нову назву – Біла Церква.

Частина 2. Національно-визвольна війна 1648–1657рр. Руїна. Іван Мазепа та Семен Палій.

ДІЯ 1. (дія відбувається біля пам'ятника Богдану Хмельницькому. Оператор і телеведуча підходять до пам'ятника).

ДІЙОВІ ОСОБИ: 1.Ведуча (за кадром)

2.Історик

3.Диктор (за кадром)

ЕПІЗОД 1. Богдан Хмельницький. Підписання Білоцерківського мирного договору з Річчю Посполитою у 1651р.

Кадр 1. (лунає звук мечів. Демонстрація битви козаків з половцями. Також анімований лист Генрика Сенкевича).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Середина XVII століття була тривожною. Україна боролася за свою державність у жорстокій боротьбі з Річчю Посполитою. Велика кількість людей покинула ці території. Чимало із них загинуло у тій війні. Відомий польський письменник Генрик Сенкевич у своєму романі «Вогнем і мечем» писав:

«Пустіла Річ Посполита, пустіла Україна. Вовки вили на руїнах стародавніх міст, квітучі колись краї стали великою гробницею. Ненависть уросла в серця й отруїла побратимську кров, і уста ні поляка, ні українця довго не могли промовити слів. Маса навколишніх сіл та містечок була спустошеною».

Кадр 2. (фрагмент із фільму «Вогнем і мечем». Демонстрація зображення кримського хана Ісляма III Герай та Івана Богуна).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Розгромивши поляків під Жовтими Водами та Корсунем, Богдан Хмельницький проявив себе не тільки, як талановитий полководець покаяноної України, а й як політичний лідер і державний діяч, що ставив перед собою за мету – відвоювати право української шляхти на шляхетство і православну віру. Але ця війна запам'яталася не тільки героїзмом й перемогами, але й поразками. У червні 1651 року під Берестечком відбулася одна з найзапекліших битв цієї війни, яка завершилася поразкою козацького війська. Бої тривали понад десять днів. Спочатку козацько-татарські сили мали перевагу, але ситуація змінилася, коли кримський хан Іслям III Герай несподівано залишив поле бою разом зі своїм військом, що стало серйозним ударом для козаків. Богдан Хмельницький вирушив за ханом, намагаючись переконати його повернутися, але був затриманий. У його відсутність командування перейшло до кальницького полковника Івана Богуна, який вивів військо з оточення і відступив до Білої Церкви».

Кадр 3. (демонстрація зображення Богдана Хмельницького, Київського воеводства, козаків. Ведуча продовжує розповідь за кадром).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Поразка під Берестечком змусила Хмельницького підписати восени 1651 року Білоцерківський мирний договір, за яким за Гетьманщиною залишалася тільки Київське воеводство, а кількість реєстрових козаків скорочувалася з 40 до 20 тисяч. Також Україна

мала розірвати союз із Кримським ханом. Такі умови українців не влаштували і війна продовжилась з новою силою».

Кадр 4. (оператор знімає пам'ятника Богдану Хмельницькому. Демонстрація зображення Богдана Хмельницького із козаками).
(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«На цьому тлі починаються перемовини. Обидві сторони виснажені. І хоча мир був важким, Хмельницький погоджується на умови. Договір укладають саме тут – у Білій Церкві».

Кадр 5. (демонстрація Білоцерківського мирного договору).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«28 вересня 1651 року був укладений білоцерківський мирний договір».

Кадр 6. (демонстрація зображень Богдана Хмельницького із козаками).

ДИКТОР:

«Згідно підписаного 18 вересня 1651 року договору козацьке військо мало складатися лише з двадцяти тисяч чоловік. Козаки можуть проживати, – зазначалось у договорі, – лише в Київському воєводстві, та й то лише на королівських землях. Ні Браславське, ні Чернігівське воєводство козаків не мають. Вся сірома віднині знову повинна лишатися у підданстві. Ляхи во віки віків не згадуватимуть про бунти. Усі прибутки панські панам слід повернути. Чигирин залишається за козацькою булавою. Віра православна та духовенство повинні бути недоторканими. Хто взяв, чи привласнив церковні скарби і пожитки, повинні повернути їх. Шляхта, що воювала в козацьких загонах, не позбавляється ні прав, ні гонору. Жиди, так як і раніше, знову будуть торгувати в Україні. Хана і татар гетьман мусить помирити з королем. Якщо ж хан не захоче з королем у згоді жити, то козаки повинні порвати з ним. Без відома короля козацькому гетьману забороняється вести переговори з зарубіжними монархами. Козаки з Крилова, Канева та Черкас матимуть свій суд у Києві»¹.

¹ Диктор – людина, яка читає текст за кадром перед мікрофоном.

Кадр 7. (демонстрація зображень. Оператор знімає річку Рось та пам'ятник присвячений Богдану Хмельницькому. Ведуча за кадром продовжує розповідь).

(звучить музика).

СЛОВА ІСТОРИКА:

«Після озвучених умов, частина козаків збунтувалась. Було навіть, що Білу Церкву взяли в облогу під час переговорів. Однак, Богдан Хмельницький придушив це повстання і його було підписано. В тому числі й білоцерківським полковником. Однак, польський сейм його попри такі не вигідні для українців умови, не ратифікував фактично голосом однієї людини».

Кадр 8. (демонстрація зображень Богдана Хмельницького. Ведуча за кадром продовжує розповідь).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Хмельницький залишає за собою Наддніпрянщину, але розуміє – це лише перепочинок. "Хоч ми з ляхами склали угоду, однак тримаємо їх у руках", – писав він».

Кадр 9. (демонструється вирізок із фільму «Вогнем і мечем», зображення козаків. Ведуча за кадром продовжує розповідь).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Через це мир не став довготривалим. Польський сейм, відхиливши його умови, знову штовхнув Україну та Польщу в горнило війни. Невдовзі бої відновилися. Наприкінці травня 1652 року польські війська керовані Марціном Калиновським були розгромлені козацьким військом під Батогом. Хмельницький мстив полякам за Берестечко, а ті, не бажаючи зрозуміти причини конфлікту, продовжували й надалі розпалювати полум'я війни».

Кадр 10. (демонстрація зображення Богдана Хмельницького із козаками. Ведуча за кадром продовжує розповідь).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Національно-визвольна війна закінчилася у 1657 році. У 1654 була підписана Переяславська угода з московитами. Розпочинався новий етап в історії боротьби за українську незалежну державу».

Кадр 11. (оператор знімає Замкові гору. Ведуча продовжує розповідь за кадром).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Бурхливе XVII століття завершувалося. Біла Церква й надалі залишалася важливим військово-політичним центром Київського воеводства».

ДІЯ 2. (Дія відбувається біля «Палієвої гори».)

ЕПІЗОД 1. Палій і Мазепа

ДІЙОВІ ОСОБИ: 1.Ведуча

Кадр 1. (оператор знімає Палієву гору. На екрані портрети Семена Палія, зображення російсько-турецької війни. Ведуча за кадром продовжує розповідь).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«На околиці Білої Церкви, височіє «Палієва гора». Її історія пов'язана з іменем відомого українського державного та військового діяча періоду гетьманату Семена Пилиповича Палія. Семен Палій народився у 1645 році на Чернігівщині. Полковник Фастівський і Білоцерківський. Один із керівників повстання на Правобережній Україні проти Корони Польської 1702-1704 рр. Закінчив Києво-Могилянську академію. Учасник Віденської битви, Російсько-турецької війни. Брав участь у Полтавській битві. Очолив козацько-селянське повстання 1702-1704рр».

Кадр 2. (демонстрація зображень козаків. Ведуча продовжує розповідь за кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«На початку XVIII століття Правобережна Україна знову опинилася у вирі національно-визвольної боротьби. У 1702 році розгорілося масштабне повстання під проводом Семена Палія. Причиною стало

рішення польського Сейму розпустити козацькі полки, що дислокувались на території Правобережної України».

Кадр 3. (оператор знімає Свято-Георгіївський храм. Демонстрація зображення фортеці Юр'їв. Ведуча продовжує розповідь за кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«У 1702 році десять тисяч козаків під командуванням Палія увійшли на територію Білої Церкви. Після кількох невдалих атак Палій захопив у полон коменданта фортеці Білої Церкви, що змусило польський гарнізон здатися, і залишити місто»

Кадр 4. (демонстрація зображення козаків, польського війська, Мазепи. Ведуча продовжує розповідь за кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«У центрі повстання опинилася Георгіївська церква. Тисячі селян, шукаючи захисту тікали сюди з усього краю. Завдяки біженцям населення міста виросло до 70 тисяч. Замок на горі укріплювали усім миром, очікуючи нового штурму поляків. Та не зважаючи на рішучість козаків, на початку 1703 року, польське військо придушило повстання. Правобережна Україна перейшла під владу Івана Мазепи».

Кадр 5. (відео заходу сонця, портрету Івана Мазепи, стародавнє фото Білої Церкви. Оператор знімає річку Рось).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«21 серпня 1705 року Семена Палія було заарештовано й заслано до Сибіру. Але на цьому його боротьба не завершилась. У Сибіру Палій перебував до весни 1708 року. Та після, за наказом царя й на прохання Антіна Танського (білоцерківського полковника), був повернутий в Україну. А через рік брав участь у Полтавській битві 1709 р. у війську Івана Скоропадського. 18 січня 1710 року Семен Палій помер. Похований легендарний полковник у Межигірському монастирі під Києвом».

Кадр 6. (демонстрація портретів Івана Мазепи, анімований колаж села Мазепинці та млину, карти Лівобережної та Наддніпрянської України. Оператор знімає річку Рось та Білу Церкву. Ведуча

продовжує розповідь за кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«На Білоцерківщині у березні 1639 року народився й Іван Степанович Мазепа. Одні джерела стверджують, що місцем його народження було село Мазепинці, інші – Біла Церква. Мазепа був Гетьманом Війська Запорозького, головою козацької держави на Лівобережжі, а з 1704 по 1709 роки усієї Наддніпрянської України. Мазепа український шляхтич. Князь Священної Римської імперії. Він завжди вважав Білоцерківщину своєю рідною землею».

Кадр 7. *(демонстрація зображення фортеці стародавнього Юр'єва, Івана Мазепи. Ведуча продовжує розповідь за кадром).*

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Під час повстання Палія, Мазепа у 1703 році оселився у Білоцерківському замку. У цей час він уже був одним із найбагатших феодалів тодішньої Європи. Саме тут Мазепа виніс смертельний вирок генеральному судді Кочубею та полтавському полковнику Іскрі – своїм приближеним, які його зрадили».

Кадр 8. *(оператор знімає Микільську церкву. Ведуча продовжує розповідь за кадром).*

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Мазепа дав величезні кошти на будівництво храму у Білій Церкві, яке розпочалось у 1706 році. Збудована у стилі українського бароко церква стала символом українства й незламності українського духу. Однак, у 1708 році місто знову попало під владу Польщі. До наших днів дожила лише збудована Мазепою Микільська церква, інші споруди не збереглися».

Кадр 9. *(демонстрація фото козацької церкви та млина, які знаходяться у Мазепинцях. Також демонстрація пам'ятника присвяченого Богдану Хмельницькому та анімованого колажу).*

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Село, в якому народився Іван Степанович Мазепа сьогодні входить до складу Білоцерківської громади і знаходиться за 15 кілометрів від Білої Церкви. Там не залишилось жодної пам'ятки, яка б

нагадувала про історію славного роду. У 90-ті тут було споруджено пам'ятник Мазепі, а у 2007 році збудували церкву у козацькому стилі. Нещодавно у Мазепинцях відкрився меморіальний комплекс козацької слави. Як писала Тетяна Таїрова-Яковлева: «Після трагічного переходу до шведів Мазепа активно намагався знайти найзручнішу політичну комбінацію, яка б дала змогу зберегти автономію Українського гетьманства й водночас запобігла його розоренню»².

Частина 3. "Біла Церква у ХІХ-ХХІ столітті

ДІЯ 1. (дія відбувається на території маєтку Браницьких. Парк «Олександрія»)

ДІЙОВІ ОСОБИ: 1. Ведуча
2. Краєзнавиця

ЕПІЗОД 1. Олександра Браницька: жінка, що змінила характер Білої

Кадр 1. (оператор знімає ведучу, яка розповідає в кадрі та поза ним, а також пам'ятник Олександрі Браницькій).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Минали десятиліття. Біла Церква вступала в нову епоху. Її історію писали вже інші покоління українців, поляків, які проживали на цій території. Серед відомих постатей цієї доби особливе місце належить Олександрі Браницькій – жінці, яка залишила глибокий слід в історії міста».

Кадр 2. (демонстрація польського короля Августа Понятовського, карти Білоцерківщини. Оператор знімає Колонаду «Луна»).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Олександра народилася в родині Енгельгардтів, була тіткою Павлу Енгельгардту – власнику чималої кількості кріпаків на Черкащині, до яких належав і Тарас Шевченко. Вона була племінницею князя

² Таїрова-Яковлева Т. Мазепа. Російська імперія. Історія «зради». –К.: Видавництво «КЛІО», 2023 – с.290.

Григорія Потьомкіна, улюбленицею Катерини II та дружиною великого гетьмана коронного Королівства Польського Францішека Ксаверія Браницького. Її шлюб із Ксаверієм Браницьким поєднав дві могутні родини Браницьких та Енгельгардтів. У 1774 році польський король Станіслав Август Понятовський подарував Браницькому Білу Церкву, Ставище та 134 села, що заклало основу для подальшого розвитку міста та навколишніх територій».

Кадр 3. (демонстрація портрету Олександри Браницької. Оператор знімає парк «Олександрія»).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«У 1784 році Олександра Браницька отримала маєток у Білій Церкві як подарунок від чоловіка і вирішила перетворити його на свою резиденцію. Так народилася ідея парку "Олександрія" – місця краси і пам'яті, яке було названо на її честь».

Кадр 4. (демонстрація портретів Григорія Потьомкіна та Олександри Браницької. Оператор знімає ведучу, яка йде по руїнах. Ведуча продовжує розповідь за кадром).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Після смерті Потьомкіна у жовтні 1791 року, діяльність графині Олександри Браницької розділяється на два періоди. Одним із важливих її проектів стало створення парку, ідея якого з'явилася саме тоді, коли почалося активне облаштування маєтків графині».

Кадр 5. (демонстрація портретів Григорія Потьомкіна, Катерини II та фрагмент із книги Євгенія Чернецького. Оператор знімає парк «Олександрія». Ведуча продовжує розповідь за кадром).

(звучить музика)

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Як описав у своїй книзі історик Євгеній Чернецький: "Олександрія" замислювалася як меморіальний парк на згадку про Григорія Потьомкіна і Катерину II. Над проектом працювали найкращі архітектори того часу: Іван Старов, Август Стампе. Планувалося створити мавзолей Потьомкіна, оточений символічною архітектурою, однак після смерті Катерини II в 1796 році і

політичних змін у Російській імперії, проєкт не був повністю реалізований³».

Кадр 6. (оператор знімає парк «Олександрія». Ведуча продовжує розповідь за кадром).

(звучить музика)

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«З часом "Олександрія" набула вагомого символічного змісту й стала місцем пам'яті та відпочинку. Це була мрія графині, яка стала метою її життя».

Кадр 7. (оператор знімає парк «Олександрія». Ведуча продовжує розповідь за кадром).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«"Олександрія" стала зразком ландшафтного мистецтва, місцем, де природа й архітектура злилися в одне ціле».

Кадр 8. (оператор знімає парк "Олександрія" та архітектурні споруди, побудовані Олександром Браницькою. Демонстрація старовинного фото парку, а також зображення графині).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Тут бували знамениті вельможі, королівські та царські особи, художники, поети, музиканти. У свій час до маєтку завітав і Тарас Григорович Шевченко. Поступово парк стає перлиною міста – культурним, духовним та історичним центром. Олександра Браницька активно сприяє розбудові міста, розвитку культури, освіти. За її ініціативи будується палацово-парковий комплекс, православні храми, господарські будівлі та інші архітектурні об'єкти. Вона займається не тільки будівництвом, але й меценатством».

Кадр 9. (оператор знімає краєзнавицю Олену Фарос крупним планом).

СЛОВА КРАЄЗНАВИЦІ:

«Саме на кошти графів Браницьких у нашому місці було відкрито багато заводів, фабрик, у тому числі й цегельні заводи. У нашому

³ Євген Чернецький. Браницькі. — 1-е. — Біла Церква : Олександр Пшонківський, 2011. — 134 с.

краєзнавчому музеї зберігається цегла із клеймами графів Браницьких».

Кадр 10. (демонстрація портретів Браницької. Оператор знімає Спасо-Преображенський собор та Замкову гору. Ведуча продовжує розповідати за кадром).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«15 вересня 1838 року у віці 84 років графиня Олександра Браницька померла, залишивши після себе понад дві сотні маєтків. Заповіт Браницької складався із семи пунктів, які свідчать про її глибоку духовність, турботу про майбутнє та прагнення суспільного блага. Поховали Олександрю Браницьку у правому вівтарному приділі Преображенського собору, який за заповітом графині мав стати її усипальницею. Проте, у 30-х роках ХХ століття склеп, де знаходився прах Браницької, зруйнували, а останки померлої перенесли на Замкову гору і закопали. З часом могила на Замковій горі зникла. З цього приводу в народі ходить чимало легенд, які, поки що, нічим не підтверджені. Сьогодні точне місце її поховання невідоме, як невідомо й те, куди зникли рештки після «утаємненого» перепоховання на Замковій горі».

Кадр 11. (оператор знімає пам'ятник Олександрі Браницькій, торгову площу. Демонстрація зображень Миколи Костомарова та Євгена Чернецького).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«І все ж пам'ять про графиню Олександрю Браницьку живе й до нині. Вона закарбована у величі парку "Олександрія", мурах Преображенського Собору, у кожній архітектурній споруді, що з'явилася з її ініціативи. Завдяки родині Браницьких Біла Церква перетворилася на квітучу прикрасу не тільки Київщини, але й усієї України. Євген Чернецький у книзі «Історія Білої Церкви: події, постаті, життя» наводить враження видатного історика Миколи Костомарова, який у 1882 році опублікував нотатки про свою поїздку до Білої Церкви. У них він писав:

«Біла Церква – одне з визначних історичних місць, що відіграло важливу роль в історії південноруського козацтва. Займаючись

цією історією, я вже оглянув багато історичних місцин Київської губернії, та Білу Церкву мені досі вдалося побачити лише здалеку – з висоти поштової теліжки, з ганку поштової станції⁴».

Кадр 12. (демонстрація пришвидшених відео із хмарами та розквіту кульбаби. Ведуча продовжує розповідь за кадром).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Проте, час невпинно рухався вперед. І вже в наступні століття місто стало свідком нових потрясінь, великих звершень і нових протистоянь».

ДІЯ 2

ДІЙОВІ ОСОБИ: 1. Ведуча.

ЕПІЗОД 1. Через 200 років після Мазепи.

Кадр 1. (демонстрація історичних фото базарної вулиці у Білій Церкві. Ведуча поза кадром розповідає про події у новітній історії Білої Церкви).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Біла Церква наприкінці XIX, і в XX столітті неодноразово ставала центром важливих і часто трагічних подій, що закарбувалися у її історії. У ці часи тут проживали не тільки українці, поляки, але й представники єврейського етносу».

Кадр 2. (демонстрація відео з євреями. Ведуча продовжує розповідь за кадром).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Історія Білої Церкви майже тисячоліття пов'язана з єврейським народом. Перші євреї з'явилися тут ще у XI-XII століттях. Більшість із них займалась торгівлею та лихварством. Масове переселення цього народу на терени Білоцерквіщини відбулося після Люблінської унії 1569 року, й до початку XVIII століття в Україні проживало близько 120 тисяч євреїв».

⁴ Чернецький Є. «Історія Білої Церкви: події, постаті, життя».....

Кадр 3. (демонстрація фото Мойсея Урицького, університету Святого Володимира. Ведуча продовжує розповідь за кадром).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Наприкінці XIX століття, з розвитком капіталізму, на території Білої Церкви активізувався робітничий рух. У 1892 році у місцевій гімназії Мойсей Урицький організував один із перших соціал-демократичних гуртків. Це той Урицький, який став відомим російським революційним і політичним діячем єврейського походження, який розпочинав свою діяльність із Білої Церкви. Закінчив юридичний факультет Київського університету Святого Володимира. З березня по серпень 1918 року перебував на посаді голови Петроградської надзвичайної комісії. Був убитий 30 серпня 1918 року у Петрограді».

Кадр 4. (демонстрація стародавніх фото Білої Церкви. Ведуча продовжує розповідь за кадром).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«У 1902 році у Білій Церкві з'явилася перша соціал-демократична група. Стрімко зростала кількість політичних партій, які виступали проти монархії і царя».

Кадр 5. (демонстрація стародавніх фото білоцерківського дитячого притулку, голодомору, торгових рядів. Оператор знімає перехожих).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Після громадянської війни місто переживало економічну кризу: закривалися підприємства, голод охопив навколишні села. Ситуація почала поліпшуватися лише у 1922 році. У 1923-му Біла Церква стала центром округу, а в 1924 – відкрився місцевий окружний музей. У 1925 розпочалося будівництво міського стадіону».

Кадр 6. (демонстрація стародавніх фото Білої Церкви, а також фрагментів із фільму «Друга світова війна. Апокаліпсис Ч.5 Перелом». Ведуча продовжує розповідь за кадром).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«У роки голоду міграція із навколишніх сіл до Білої Церкви зросла. Через нестачу харчів і допомоги з боку держави місто переживало важкі часи: люди помирали посеред вулиць, місцеві шляхи були вкриті трупами померлих селян. Білоцерківський район за кількістю повідомлень про голодування став одним із найбільш постраждалих на Київщині. Але на цьому драматична історія міста не завершується. 1 вересня 1939 року розпочалася Друга світова війна, а 22 червня 1941 року гітлерівці вдерлися на територію СРСР. Україна першою опинилася під ударами ворога».

Кадр 7. *(демонстрація фото Білої Церкви в період Другої світової війни. Ведуча продовжує розповідь за кадром).*

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«З перших днів війни білоцерківці мобілізувалися на фронт. 16 липня 1941 року місто захопили нацисти. Почалися репресії, особливо проти євреїв та комуністів».

Кадр 8. *(оператор знімає краєзнавицю Олену Фарос крупним планом)*

СЛОВА КРАЄЗНАВИЦІ:

«У період окупації, тому що наше місто було окуповане до 4 січня. На території нашого міста знаходилися 2 концтабори. І також у період окупації німці ввели дуже жорсткий режим для населення нашого міста. Перше, вони заборонили, щоб населення виходило до восьмої години вечора».

Кадр 9. *(демонстрація фото Білої Церкви в період Другої світової війни. Ведуча продовжує розповідь за кадром).*

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«За роки окупації загинули понад 10 тисяч жителів міста. Однак 4 січня 1944 року місто було звільнено і розпочалась відбудова. До кінця року розчистили руїни й відремонтували понад тисячу будівель».

ДІЯ 2. *(дія відбувається у наш час. Кадри російського вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року. Мобілізація. Загиблі герої).*

ДІЙОВІ ОСОБИ: 1.Ведуча

ЕПІЗОД 2. І знову війна з Росією.

Кадр 1. (оператор знімає сучасну Білу Церкву. Демонстрація відео, де окупанти вторгаються в Україну та вибухів у Білій Церкві. Ведуча продовжує розповідь за кадром).

(звучить музика)

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Прошло 77 років з тих пір, як закінчилася Друга світова війна і Україна знову пережила нашестя підступного ворога. Тепер уже Російської Федерації. 24 лютого 2022 року Біла Церква, як і вся Україна, зіткнулася з жорстокою реальністю нової війни. В момент повномасштабного російського вторгнення в Україну місто регулярно потерпало від російських ракетних обстрілів».

Кадр 2. (демонстрація кадрів з переселенцями та волонтерськими організаціями. Ведуча продовжує розповідати за кадром).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«З часом до Білої Церкви почали прибувати вимушені переселенців з територій, де активно велися бойові дії. У червні 2022 року в місті створюється центр допомоги людям з небезпечних територій».

Кадр 3. (демонстрація волонтерських організацій. Ведуча продовжує розповідь за кадром).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Наразі в місті діє багато волонтерських організацій, які надають різноманітну допомогу постраждалим: підтримують нужденних, організовують благодійні заходи, допомагають військовим, переселенцям та відновлюють інфраструктуру. Попри всі випробування, Біла Церква продовжує жити, творити та боротися».

ЕПІЗОД 3. Незламність духу.

Кадр 1. (демонстрація відео із телеграм каналу Білоцерківської міської ради).

(звучить музика).

СЛОВА ВЕДУЧОЇ:

«Біла Церква сьогодні – це місто, яке поєднує в собі глибоку історію людей, котрі причетні до її творення. Ярослав Мудрий і Богдан Хмельницький, Іван Мазепа і Семен Палій. Разом в одному ряду з ними захисники, що боронять Україну від російських агресорів сьогодні. Немало з них віддали своє життя за славу і волю нашої Вітчизни. Серед них: Володимир Гребьонкін, Євген Томачівський, Олександр Олексієнко та інші. Своїм подвигом вони продемонстрували незламний характер нашого народу, для якого воля і честь завжди були метою його існування.

Кадр 2. (демонстрація загиблих героїв).

Кваліфікаційна робота студентки 4ЖБ групи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Красножон
Вікторії Вікторівни

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент кафедри журналістики, реклами й зв'язків з громадськістю Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського П. Слотюк